

واله اصفهانی، محمدیوسف بن حسین

(۹۸۸ق-). تاریخ‌نگار، محرر ارقام (مجلس‌نویس) در قرون‌های ۱۰ و ۱۱ ق.

محمدیوسف بن حسین خان قزوینی اصفهانی متخلص به واله. درباره وی اطلاع چندانی در دست نیست، جز آن که از خاندانی برخاسته است که در خدمات دولتی روزگار می‌گذرانیده‌اند و برادر وقایع‌نویس و وزیر نامی شاه‌عباس دوم، میرزا محمدطاهر وحید* بوده (نصرآبادی، ج ۱، ص ۱۱۴؛ آذر بیگدلی، ج ۳، ص ۱۲۲۱). در کتاب خویش او را «گرامی برادر» خوانده و گفته است که با حمایت او شغل خدمت تحریر ارقام (مجلس‌نویسی) را به دست آورده. دیگر این که واله در ۱۰۵۸ ق، هنگامی که در رکاب شاه‌عباس به جنگ پیروزمندانه قندهار می‌رفته، ۷۰ سال داشته است (صفاء، ج ۵، بخش ۲، ص ۱۳۴۸؛ نیکوهمت، ذیل «واله اصفهانی»؛ بنابراین، سال تولد او، به احتمال، ۹۸۸ ق بوده است (منزوی، ج ۶، ص ۱۴۵۰؛ برگل، ص ۶۲۶؛ گلچین معانی، ج ۲، ص ۶۱۸؛ محدث، مقدمه بر خلد برین، ص ۱۴). هم‌چنین می‌دانیم که در پایان عهد شاه‌عباس دوم و چند سالی از دوران شاه‌سلیمان وزیر توپ‌خانه بوده است (صفاء، همان‌جا). شعر می‌گفته و واله تخلص می‌کرده، چون «پیوسته حیران شاهد معنوی» بوده (نصرآبادی، همان‌جا؛ نیز - صفاء، همان‌جا). در تذکره‌های نصرآبادی (همان‌جا)، صبا (ص ۷۴۸) و آذر بیگدلی (همان‌جا) اشعاری منسوب به وی آمده است. دو برادر دیگر او، میرزا فصیح و میرزا امین، نیز شعر می‌گفته‌اند (صفاء، همان‌جا؛ برای آگاهی از شرح حال این دو - نصرآبادی، ج ۱، ص ۱۱۳-۱۱۵).

واله شاعری خوش‌قریحه و مردی خوش‌گذران و متعین بود، خطی خوش داشت و رقا و تعلیق را نیکو می‌نوشت. در ریاضیات و عربی و دقایق علم عروض در میان فضلا ممتاز و کم‌نظیر بود. قصیده را نیکو می‌سرود و غزلیات شیوایی با مضامین دل‌انگیز از او بر جای مانده است. در گردآوری خطوط دلکش و کتب نفیس و ظروف و اشیای زیبا علاقه خاصی داشت. با نکته‌سنجان و ظرفا و شعرا همواره انیس و جلیس بود و عمری را به عزت و احترام سپری کرد (نیکوهمت، همان‌جا).

اثر

خلد برین*

منابع

آذربیگدلی، لطف‌علی بن آقاخان (۱۳۳۹-۱۳۴۰). آتشکده، ج ۳، تهران، امیرکبیر؛ برگل، یو. ا (۱۳۶۲). ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری، ترجمه یحیی آریز پور و سیروس ایزدی و کریم کشاورز، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی؛ صبا، محمدمظفر حسین بن محمد یوسف‌علی (۱۳۴۳). تذکره روز روشن، به تصحیح و تحشیه محمدحسین رکن‌زاده آدمیت، تهران، کتابخانه رازی؛ صفاء، ذبیح‌الله (۱۳۷۸). تاریخ ادبیات در ایران، ج ۵، بخش ۲، تهران، فردوسی؛ محدث، میرهاشم (مقدمه بر خلد برین) - واله اصفهانی (۱۳۷۲)؛ منزوی، احمد (۱۳۵۲). فهرست نسخه‌های خطی فارسی، ج ۶، تهران، سازمان عمران منطقه‌ای؛ نصرآبادی، محمدطاهر (۱۳۷۸). تذکره‌الشعرا، ج ۱، به تصحیح محسن ناجی نصرآبادی، تهران، اساطیر؛ نیکوهمت، احمد (مرداد ۱۳۵۱). «واله اصفهانی»، ارغوان، دوره چهل و یکم، ش ۵، ص ۳۵۰-۳۵۲؛ واله اصفهانی، محمدیوسف بن حسین (۱۳۷۲). خلد برین، تهران، بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار.

واله قزوینی - واله اصفهانی، محمدیوسف بن حسین

وجیهی، حسین آفندی

(باغچه‌سرا-استانبول ۱۰۷۱ ق). صاحب‌منصب تاریخ‌نگار عثمانی در قرن ۱۱ ق.

از اهالی باغچه‌سرای کریمه بود. به استانبول مهاجرت کرد و به مقام مہرداری صدراعظم قره‌مصطفی پاشا رسید (ششن، ۱۳۹۱، ص ۳۲۹؛ *Oriente Moderno*, vol. III, p 229 Babinger, 1959).

اثر

تاریخ وجیهی*

منابع

ششن، رمضان (۱۳۹۱). «مورخان عثمانی»، تاریخ‌نگاری و مورخان عثمانی، ترجمه و تدوین نصرالله صالحی، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام
Babinger, F. (1927). *Geschichtschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig. *Oriente Moderno*, Editor-in-chief: Claudio Lo Jacono, Istituto per l'Oriente C.A. Nallino, Rome.

وحید قزوینی، محمدطاهر بن حسین

(-۱۱۱۱ ق). ناظر بیوتات و مستوفی، صدراعظم، تاریخ‌نگار در قرون ۱۱ و ۱۲ ق.

عمادالدوله والدین میرزا محمدطاهر بن حسین خان

148, 162. The brief biography in Ebn Kallekān, *Wafayāt*, ed. 'Abbās, III, pp. 399-400; tr. de Slane, II, pp. 332-34, is perfunctory. See also H. Busse, "Iran under the Būyids" in *Camb. Hist. Iran* IV, pp. 253-62. Idem, *Chalif und Grosskönig: Die Buyiden im Iraq (945-1055)*, Beirut, 1969, pp. 17-35. C. Cahen, "Imād al-Dawla" in *EP* III, p. 1157. Idem, "Buwayhids," *EP*, I, pp. 1350-57. 'A.-A. Faqīhī, *Āl-e Būya wa awzā'-e zamān-e īšān*, Tehran, 1357 Š./1978, pp. 85-148.

(C. EDMUND BOSWORTH)

EMĀD-AL-DAWLA, MĪRZĀ MOḤAMMAD-TĀHER WAHĪD QAZVĪNĪ (ca. 1025-1112/1615-1701),

poet and court historiographer (*majles-nevīs*, *wāqe'a-nevīs*) for nearly three decades (1055-85/1645-74), under Shah 'Abbās II (r. 1052-77/1642-66) and Shah Solaymān (r. 1077-1105/1666-94) during the first eight years of his reign. Toward the end of Solaymān's reign (1101/1689-90) he attained the position of grand vizier. Finally, after nine years of service, he was forced to retire from the grand vezierate (1110/1699). Two years later, in his late eighties, he died in Isfahan, during the reign of Shah Solṭān Ḥosayn (r. 1105-34/1694-1722).

Moḥammad-Tāher was the son of MīrZā Ḥosayn Khan Qazvīnī, whose family had served the bureaucracy of the Safavids (Naṣrābādī, p. 17; Šafā, p. 1347); all three of Moḥammad-Tāher's brothers served at court as "men of the pen" (Eskandar Beg, p. 283). He was first appointed by MīrZā Šāleḥ, the head of the payroll department of the royal chancellery (*šāḥeb-e tawjīh-e dīvān-e a'lā*), as one of twelve scribes (*moḥarrer*) in the accountancy bureau of the royal chancellery (*daftar-kāna-ye homāyūn-e a'lā*) to write an account book on court expenditures (*daftar-e tawjīh*; Naṣrābādī, p. 17; *Tadkerat al-molūk*, tr. Minorovsky, pp. 76, 143). In his twenties (1045-55/1635-45), Moḥammad-Tāher was employed by MīrZā Taqī 'Emād-al-Dawla, known as Sārū Taqī (1043-55/1633-45), another grand vizier to Shah Šafī, as his personal secretary (Šāmlū, fol. 290b; Naṣrābādī, p. 17, states that he was the vizier of Sārū Taqī) until the latter was assassinated in 1055/1645, three years into the reign of 'Abbās II. Only five months after the new grand vizier, Solṭān-al-'Olamā', was reinstated in his second term (1055-64/1645-54), Moḥammad-Tāher was promoted at age thirty (1055/1645) to the post of official court historiographer (*majles-nevīs*).

As *majles-nevīs*, Moḥammad-Tāher had several duties. He recorded the proceedings of the shah's audiences. He acted as the shah's private secretary, transcribing into proper form the oral orders of the shah. Finally, he acted as the shah's rapporteur for reports and petitions, drawing up the shah's replies (*Tadkerat al-molūk*, tr. Minorovsky, pp. 52-53). These official replies are sprinkled throughout the 'Abbās-nāma. A separate collection of his official correspondences (*Monša'āt*), compiled with an introduc-

tion by Moḥammad-Tāher himself, was published several times in India (Storey, I, p. 315; Storey-Bregel, II, pp. 888-89).

During his tenure as *majles-nevīs* to Shah 'Abbās II, he wrote a history of that shah's reign commonly referred to as the 'Abbās-nāma. Walīqolī Šāmlū, a contemporary amateur historian, ascribes to him another history called *Tārīk-e jadīd*, which began with the rise of the Safavids and ended with the reign of 'Abbās II. It was, according to the historian Šāmlū, a Safavid revisionist history (*be 'ebārat-e tāza*), for now the *qezelbāš* had waned (Šāmlū, fol. 291a). It is not clear what this history was (further on this issue, see Storey-Bregel, II, pp. 889-91). The 'Abbās-nāma is rich in material on Uzbek, Mughal, and Georgian dynastic politics, as well as on foreign relations with the Safavids.

He was most probably unemployed between 1085/1674 and 1101/1689, as his contemporary 'Abd-al-Ḥosayn Kātūnābādī (p. 53) notes that Moḥammad-Tāher was dismissed from his post as *wāqe'a-nevīs*. During this time he must have been mostly engaged in writing poetry, for in 1083/1672-73 Naṣrābādī wrote that his *dīvān* consisted of 30,000 verses; by the end of his life it reportedly contained 90,000 verses (*Majma' al-foṣaḥā'* IV, p. 105). While his near-contemporary literary critic, Naṣrābādī, wrote nothing of the quality of Wahīd's poetry, the *Ātaškada* ascribes his fame as a poet to his political status rather than to his artistic ability (Šafā, p. 1348; Storey-Bregel, II, p. 889). His complete works consist of *gazals*, *qaṣīdas*, *robā'īs*, *qe'ās*, and a number of *maṭnawīs*, including *Kalwat-e rāz*, *Nāz o nīāz*, *'Āšeḡ o ma'šūq*, *Golzār-e 'abbāsī*, etc. (Šafā, p. 1349; Monzawī, *Noskaha* V, index, p. 3879).

Four years before the death of Shah Solaymān, Moḥammad-Tāher was appointed at age seventy-five grand vizier with the title 'Emād-al-Dawla. He served Shah Solṭān Ḥosayn in this capacity for five more years until he was replaced by Moḥammad-Mo'men Khan in 1110/1699 (Kātūnābādī, p. 547; Nāserī, fol. 77a).

Bibliography (for cited works not given in detail, see "Short References"): Abu'l Ḥasan Qazvīnī, *Fawāyid al-Šafawīya*, ed. M. Mīr Aḥmadī, Tehran, 1367 Š./1988. Browne, *Lit. Hist. Persia* IV, p. 264. M.-T. Dānešpažūh, "Wahīd Qazvīnī" in *Jašn-nāma-ye Modarres Razawī*, ed. Z. Sajjādī, Tehran, 1356 Š./1977, pp. 201-25. Eskandar Beg Torkmān, *Ḍayl-e Tārīk-e 'ālamārā-ye 'abbāsī*, ed. A. Sohaylī K'ānsārī, Tehran, 1317 Š./1938. H. Ethé, "Neupersische Literatur" in *Grundriss* II, pp. 312, 342. Moḥammad-'Alī Ḥāzīn, *Tadkerat al-mo'āšerīn*, MS London, British Library, Add. 19497. Kamāl b. Jalāl Monajjem, *Zobdat al-tawārīk*, Royal Asiatic Society (see Morley, *Catalogue*, p. 43). Sayyed 'Abd-al-Ḥosayn Kātūnābādī, *Waqā'e' al-seīn wa'l-a'wām*, Tehran, 1352 Š./1973. Qayyāmpūr, *Soḡanvarān*, p. 647. Monzawī, *Noskaha* III, pp. 1898-99; VI, pp. 4361-62. Moḥammad-Ebrāhīm Nāserī, *Dastūr-e šahriārān*,

205426

گنجینه بهارستان

(مجموعه ۵ رساله در تاریخ)

به کوشش سید سعید میرمحمدصادق

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	205423
Tas. No:	080 GEN.B

Tahir Valid
130156

۹

گلزار عباسی

سروده

میرزا محمدطاهر وحید قزوینی

(۱۰۱۵-۱۱۱۲ ه.ق)

تصحیح

سید سعید میرمحمد صادق

۶۷۴-۶۳۷

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

تهران ۱۳۸۴

205426

گنجینه بهارستان

(مجموعه ۵ رساله در تاریخ)

به کوشش سید سعید میرمحمدصادق

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	205426
Tas. No:	080 GEN.B

کتابخانه بهارستان
۱۳۵۶

۱۱

وصف عمارت پادشاهی

سروده

میرزا محمدطاهر وحید قزوینی

(۱۰۱۵-۱۱۱۲ ه. ق)

تصحیح

سیده زیبا بهروز

۶۸۳ - ۶۹۰

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

تهران ۱۳۸۴

205426

Tahrir vahid
130156

گنجینه بهارستان

(مجموعه ۵ رساله در تاریخ)

به کوشش سید سعید میر محمد صادق

۱۰

وصف همایون تپه

سروده

میرزا محمد ظاهر وحید قزوینی

(۱۰۱۵-۱۱۱۲ ه. ق)

تصحیح

سیده زیبا بهروز

۶۷۵ - ۶۸۲

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	205426
Tas. No:	080 GEN.B

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

تهران ۱۳۸۴

0306297
DANU.C

۱۱۱۲). مؤلف این کتاب را به درخواست سیدعلاءالدین حسین معروف به خلیفه سلطان، صدراعظم شاه عباس دوم، نوشت و موظف شد که درباره تاریخ صفویه از آغاز آن «از هر جزئی از جزئیات [که] اطلاع تام دارد» بنویسد (وحید قزوینی، گ ۵پ). وی به تاریخ شروع این اثر اشاره نکرده، ولی احتمالاً در ۱۰۵۵ که در دربار شاه عباس دوم (حک: ۱۰۵۲-۱۰۷۷) مجلس نویس و وقایع نگار بوده، اقدام به تألیف کرده است (شاملو، ج ۱، ص ۲۹۲، ۲۹۴).

وحید قزوینی عنوان کتاب را در دیباچه نیاورده و جای آن در نسخه‌های موجود سفید است. قدیمترین مأخذی که از این کتاب یاد کرده، قصص الخاقانی اثر ولی قلی خان شاملو (متوفی ۱۰۸۵) است که میرزا محمد طاهر وحید را مؤلف تاریخ جدید معرفی کرده است (ج ۱، ص ۲۹۲). بعد از او میرزا محمد خلیل مرعشی (ص ۱۱) از این کتاب با عنوان تاریخ عباسی نام برده است. کارل هرمان اته^۱ (ص ۲۰۰) تاریخ شاه عباس ثانی را از آثار میرزا محمد طاهر وحید بر شمرده و محمد تقی بهار (ج ۳، ص ۲۶۰) از کتاب وی با عنوان تاریخ شاه عباس دوم یاد کرده است. استوری (ج ۲، بخش ۱، ص ۳۱۳)، علاوه بر اینها، به عنوان تاریخ وحید نیز اشاره کرده و مهدی غروی (ص ۵۱) هم به چهار نسخه از این کتاب تحت عنوان تاریخ وحید در کتابخانه رضا در شهر رامپور هندوستان اشاره نموده است. ابراهیم دهگان در چاپ بخشی از این کتاب (← ادامه مقاله) بدون ذکر دلیل و مأخذ، عنوان عباسنامه را برای آن برگزیده که احتمالاً سلیقه شخصی او بوده است. عناوین ریاض التواریخ، ریاض الاخبار، و تاریخ وحید نیز در دو فهرست لنینگراد و دانشگاه لکهنو آمده است (← منزوی، ج ۶، ص ۴۳۳۴). احمد سهیلی خوانساری نسخه‌ای قدیمی از این کتاب یافته است که در پشت صفحه اول آن، دو تن از صاحبان کتاب که در دو زمان مختلف مالک آن بوده‌اند، نام آن را تاریخ جهان آرای عباسی نگاشته‌اند. به عقیده وی (ص ۵۳۲-۵۳۳)، وحید قزوینی این کتاب را در برابر تاریخ عالم آرای عباسی اسکندریبگ منشی نگاشته و به همین دلیل آن را تاریخ جهان آرای عباسی نامیده است. با توجه به اینکه در هیچیک از دیگر نسخ موجود عنوان کتاب ذکر نشده است و کتاب، تاریخ حکومت صفویه را از بدو تشکیل تا اواخر حکومت شاه عباس دوم در برمی‌گیرد، نمی‌توان عناوین تاریخ شاه عباس ثانی یا شاه عباس دوم را برای آن پذیرفت. در این میان، فقط گفته مرعشی تا حدودی با عنوان تاریخ جهان آرای عباسی نزدیک است و اصالت نام نسخه‌ای را که سهیلی خوانساری معرفی کرده است، تأیید می‌کند. منظور

تواریخ خاص آن سلسله‌ها را دیده، اما نام آنها را نیاورده است (ص ۵-۶). از بعضی «راویان ثقات و پیران کهن سال صادق القول» نیز مطالبی نقل کرده است (ص ۶)، ولی اساس تألیف کتاب وی تاریخ یزد* نوشته جعفر بن محمد جعفری بوده است. تاریخ یزد جعفری تا وقایع ۸۴۵ را دربرگرفته؛ بنابراین تاریخ جدید یزد در مناسبت با وقایع بعد از این تاریخ اهمیت دارد (جعفری، ص ۱۸، تعلیقات افشار، ص ۲۰۳-۲۰۵). تاریخ جدید یزد نسبت به تاریخ یزد مفضلتر است و مطالبی از جمله قحطی ۸۵۸ و سیل ۸۶۰ و احداث بقعه امامزاده در ۸۶۱ حاصل مشاهدات شخصی مؤلف است (ص ۲۷۱، ۲۷۶-۲۷۸، ۲۸۳؛ جعفری، تعلیقات افشار، ص ۲۰۵). این کتاب همچنین حاوی اطلاعات مفیدی در باره ابنیه موجود یزد، بقاع و ساختمانهای از میان رفته، تاریخ بنای آنها و بعضی از کتابه‌های شعری است (ص ۱۱۴-۱۹۶). از دیگر ویژگیهای این کتاب است: کاربرد لغات و اصطلاحات خاص عمارات و ساختمانها، مانند طنبی و پیشان و پیشگاه، که در منابع دیگر کمتر به کار رفته است (ص ۸۶، ۹۳، ۱۲۲)، شرح چگونگی پرداخت مواجب و چگونگی سرشماری، تحصیل و تمغا و نعل بها (کاتب یزدی، ص ۲۳۴، ۲۶۲، مقدمه افشار، ص ۸).

از تاریخ جدید یزد تاکنون هشت نسخه خطی شناخته شده که قدیمترین آنها متعلق به قرن یازدهم است (کاتب یزدی، مقدمه افشار، ص ۱۱-۱۲؛ منزوی، ج ۶، ص ۴۲۴۰-۴۲۴۱). این کتاب نخستین بار در ۱۳۱۷ش به مناسبت تأسیس مدرسه ابرانشهر در یزد به چاپ رسید (کاتب یزدی، مقدمه افشار، ص ۱۱، پانویس ۲؛ مشار، ج ۱، ستون ۱۰۶۴). در ۱۳۴۵ش نیز بر اساس سه نسخه خطی با تصحیح و مقدمه ایرج افشار چاپ شد (کاتب یزدی، مقدمه افشار، ص ۱۱-۱۲؛ مشار، همانجا).

منابع: جعفر بن محمد جعفری، تاریخ یزد، چاپ ایرج افشار، تهران ۱۳۴۳ش؛ احمد بن حسین کاتب یزدی، تاریخ جدید یزد، چاپ ایرج افشار، تهران ۱۳۵۷ش؛ خانابا مشار، فهرست کتابهای چاپی فارسی، تهران ۱۳۵۰-۱۳۵۵ش؛ احمد منزوی، فهرست نسخه‌های خطی فارسی، تهران ۱۳۴۸-۱۳۵۳ش.

/ ایرج افشار /

تاریخ جهان آرا ← غفاری، احمد بن محمد

تاریخ جهان آرای عباسی، کتابی تاریخی به فارسی درباره صفویان از بدو تشکیل حکومت آنان تا اواخر حکومت شاه عباس دوم، تألیف میرزا محمد طاهر وحید قزوینی (متوفی

right to manage "as sole trustee with wide discretionary powers". The reformers are right that the *dā'ī al-du'āt* (chief *dā'ī*), his Fātimid analogue, did not have similar sweeping powers—but that was before the Occultation of the Imām. The *dā'ī*'s right to excommunicate, frequently and prominently exercised in India as elsewhere (e.g. in Tanzania), also provoked outcry and judicial intervention.

Tāhir Sayf al-Dīn was responsible for the expansion of the *al-Djāmi'a al-Sayfiyya* in Sūrāt [q.v.] into a large-scale Academy for the training of 'āmils (the modern successors to the Fātimid regional *dā'īs*) in Arabic and religious matters. It is said to be inspired by the Dār al-Hikma [q.v.] of the Fātimid caliph al-Hakim and by al-Azhar [q.v.].

Bibliography: F. Daftary, *The Ismā'īlis*, Cambridge 1992; Dawat-e-Hadiyeh, *The Fatimi tradition*, Bombay 1988; idem, *The Dawoodi Bohras*, Bombay n.d.; idem, *Believers and yet unbelievers*, A.A. Engineer, *The Bohoras*, Bombay 1980, esp. 156-9, 167-75, 209-13; S.C. Misra, *Muslim communities in Gujarat*, London 1964; S. Stern, *The succession of the Fātimid Imām al-Āmir, the claims of the later Fātimids to the Imāmate, and the rise of Tayyibī Ismailism*, in *Oriens*, iv (1951), 193-255; Tāhir Sayf al-Dīn, *Nūrul Hakkul Mubīn*, Bombay 1335/1917; idem, *Ṣahīfat al-salāt*, Bombay n.d.; H. Halm, *Shiism*, Edinburgh 1991, 193-200, 204-5. (SHAWKAT M. TOORAWA)

TĀHIR WAḤĪD, MĪRZĀ MUḤAMMAD, Persian poet, court historian, epistle writer and state dignitary, born during the beginning of the 11th/17th century, and died most probably in 1110/1698-9.

He was born at Kazwīn into a family whose members had served in the state chancery. His father, Mīrzā Ḥusayn Khān, was a prominent citizen of Kazwīn. Tāhir Waḥīd learned the traditional subjects taught during his time, and acquired a good training in accountancy and secretarial work. He served as secretary to two successive prime ministers, Mīrzā Taqī al-Dīn Muḥammad, called Itīmād al-Dawla, and Sayyid 'Alī al-Dīn Khalifa Sulṭān. Through the intervention of the latter he was appointed official chronicler in the administration of Shāh 'Abbās II (r. 1052-77/1642-66), and in 1055/1645-6 he became the court historian of that ruler. In 1101/1689-90, after a temporary lay-off, he was recalled to fill the post of prime minister under Shāh Sulaymān I (r. 1077-1105/1666-96), and received the title of 'Imād al-Dawla. He held that position till the early years of Shāh Sulṭān Ḥusayn's reign (1105-35/1694-1722), when he resigned because of old age or, according to some writers, as a result of official censure. He died soon afterwards at the advanced age of nearly one hundred years.

Tāhir Waḥīd's intellectual activity covered poetry, letter-writing and historiography. His verse production is estimated at some 50,000 couplets (see Dhabīḥ Allāh Ṣafā, *Tārīkh-i adabiyāt dar Irān*, v/2, Tehran 1372/1993-4, 1348). It includes, besides *kaṣīdas*, *ghazals* and *rubā'īs*, a number of long and short *mathnawīs* such as *Khalwat-i rāz* "The secret solitude"; *Nāz u niyāz* "Pride and humility"; *Sākī-nāma* "Book of the cup-bearer"; *Ashīk u ma'shūk* "Lover and beloved"; *Fath-i Kandahār* "Conquest of Kandahār"; and *Gulzār-i 'Abbāsī* "The garden of 'Abbās". The poet has been judged favourably by most literary historians, with the significant exceptions of Riḍā-kuṭlī Khān Hidāyat and Luṭf 'Alī Beg Ādhar, who expressed their disapproval in no uncertain terms.

Tāhir Waḥīd's prose output is represented by his collection of letters, written in the name of Shāh

'Abbās II, and his history of the same ruler, published in 1329/1951, under the title *'Abbās-nāma*. The letters were collected by the author himself and have been published from Calcutta in 1243/1826 and again from Lakhnaw in 1260/1844. The historical work was composed in response to the command of Shāh 'Abbās II, and the published version covers the first twenty-two years of the monarch's reign ending with the year 1073/1662-3.

Bibliography: Mīrzā Muḥammad Tāhir Waḥīd Kazwīnī, *'Abbās-nāma*, ed. Ibrāhīm Dahgān, Arāk 1329/1951; Muḥammad Tāhir Naṣrābādī, *Tadhkīra-yi Naṣrābādī*, ed. Waḥīd Dastgardī, Tehran 1361/1982; Shāykh Muḥammad 'Alī Hazīn, *Tadhkīra-yi Hazīn* (introd. by Muḥammad Bākīr Ulfat), Iṣfahān 1334/1955; Riḍā-kuṭlī Khān Hidāyat, *Madjma' al-fuṣahā'*, ed. Mazāhīr Muṣaffā, Tehran 1339/1960-1, ii/1; Luṭf 'Alī Beg Ādhar, *Ātashkada*, ed. Ḥasan Sādāt Nāṣirī, Tehran 1338/1959, iii; Muḥammad Afḍal Sarkhush, *Kalimāt al-shu'arā'*, Lahore 1942; Mīr Ḥusayn Dūst Sanbhalī, *Tadhkīra-yi Husaynī*, Lakhnaw 1292/1875-6; Qudrat Allāh Gopāmawī, *Natā'iq al-afkār*, Bombay 1336/1958; Muḥammad 'Alī Tabrīzī (Mudarris), *Rayḥānat al-adab*, Tabrīz (?) 1371/1952-3, iv; Browne, *LHP*, iv; Aḥmad Gulčīn Ma'ānī, *Tadhkīra-yi paymāna*, Mashhad 1359/1980; Sayyid Maḥmūd Khayrī, *Tadhkīra-yi shu'arā'-yi Kazwīn*, Tehran 1370-1991; Rieu, *Catalogue of Persian manuscripts in the British Museum*, i, Add. 11,632; *Catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Oriental Public Library at Bankipore*, Calcutta 1912, iii; Storey, i/1; *Fihrist-i Kitābkhāna-yi Madrasa-yi 'Ālī-yi Sipahsālār*, Tehran 1316-18/1937-9, ii; *Fihrist-i kutub-i khattī-yi Kitābkhāna-yi Madjlis-i Shūrā-yi Milī*, Tehran 1318-21/1939-42, iii; Dihkhudā, *Lughat-nāma*, s.v. *Waḥīd Kazwīnī*; Muḥammad Mu'īn, *Farhang-i Fārsī*, Tehran 1371/1992, vi; Muḥammad 'Alī Tarbiyat, *Yak safta az risāla-yi ḥādī 'ashar*, in *Armaghān*, xiii/5 (1311/1932). (MUNIBUR RAHMAN)

TĀHIRIDS, the name of three dynasties of mediaeval Islam.

1. A line of governors for the 'Abbāsīd caliphs in Khurāsān and the holders of high offices in Irāk, who flourished in the 3rd/9th century (205-78/821-91).

The founder of the line was the Persian commander, of *mawla* origin, Tāhir (I) b. al-Ḥusayn Dhu 'l-Yamīnayn [q.v.], who became governor of Khurāsān in 205/821 but who died almost immediately afterwards, after showing signs of asserting his independence of Baghdad. Nevertheless, the caliph—possibly being unable to find anyone else with the requisite prestige and military capability to govern these distant and potentially difficult regions—appointed first his son Ṭalḥa (207-13/822-8), who is a somewhat shadowy figure in the sources, and then another son 'Abd Allāh, who left a strong imprint on the history and culture of his age and who was probably the greatest of the Tāhirids (213-30/828-45 [q.v.]). 'Abd Allāh had achieved great military successes for the caliphate whilst governor of the western provinces, securing the surrender of the rebel in al-Djazīra Naṣr b. Shabath [q.v.] and suppressing a longstanding rebellion in Egypt. With his local capital at Nīshāpūr, 'Abd Allāh managed to retain the caliphs' favour, although he prudently stayed in Khurāsān and never visited the caliphal courts in Baghdad and Sāmarrā'. His territories extended as far as Transoxania, where his deputy governors included members of the rising Sāmānīd family [see SĀMĀNIDS]. For details of his governorship, see the article on him.

Tahir Wahid
190/156
5/26

26 NIDAN 1340